

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitysluonnoksessa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) sivistyshallinnon virastouudistukseen liittyen ehdotetaan, että hallinnonalan kymmenestä nykyisestä virastosta muodostettaisiin viisi virastoa muun muassa yhdistämällä pienimpiä virastoja isompiin sekä luomalla yksi uusi virasto, Kulttuurivirasto. Suomen Akatemian toiminnot jäisivät ennalleen. Esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjaukset OKM:n hallinnonalaan kuuluvan virastorakenteen selkiyttämistä ja päällekkäisen hallinnon keventämisestä Sivistyshallinto 2030 -loppuraportin suuntaisesti.

Sivista kannattaa virastouudistusta. Sivistyshallinto-hankkeen taustalla ovat merkittävät toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ja erityisesti julkisen sektorin ja talouden tehostamispaineet. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle kohdistuu yhteensä 29,8 miljoonan säästöt vuodesta 2026 alkaen. Nämä säästöt kohdentuvat väistämättä virastojen toimintamäärärahoihin ja näkyisivät heti yksittäisissä virastoissa heikentäen niiden toimintaa. Erityisesti pienimpien alle 20 hengen virastojen toimintakyky heikkenisi. Yhdistämällä virastot ja hyödyntämällä hallintopalveluiden synergiaetuja on mahdollista järkevöittää toimintaa niin, että ydintoiminnan laatu kärsii mahdollisimman vähän säästöistä huolimatta.

Muutosta perustelee se, että nykyiset virastot ovat liian pieniä ja toiminnallisesti hajallaan, mikä on haastanut myös virastojen ohjausta. Osa virastoista on ollut ministeriön kirjanpitoyksikön osana, mikä on ollut haasteellista paitsi kirjanpidon näkökulmasta myös lisännyt opetus- ja kulttuuriministeriön työtä. Yhtenäistämällä virastojen lainsäädäntö ja ohjausprosessit virastojen toiminnan strategisuus ja vaikuttavuus voivat kehittyä. Lainsäädännön muokkaaminen järkevälle säädöstasolle on myös perusteltua. Virastot voisivat päättää muun muassa toimipaikoistaan ja yleensä toiminnan järjestämisestä itse. Tämä on erittäin kannatettavaa.

Sivista pitää kannatettavana virastouudistuksen yhteydessä tavoiteohjauksen kehittämistä niin, että toiminnan ja talouden suunnittelu ovat saman prosessin osia. Myös tiettyjen ministeriöjohtoisten yhteisten hallinnollisten prosessien yhtenäistäminen ja niihin luotavat yhteistyöryhmät ovat kannatettavia. Näillä toimilla voidaan järkevöittää esimerkiksi digihankkeisiin liittyviä investointeja.

Opetushallituksessa toimisivat uudistuksen jälkeenkin nykyiset kolme erillisyyksikköä: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, ylioppilastutkintolautakunnan kanslia sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus. Sivista katsoo, että erityisesti Kansallisen koulutuksen arviointikeskukselle ja ylioppilastutkintolautakunnan kanslialle on varmistettava jatkossakin toiminnallinen riippumattomuus. Sivista pitää erillisyyksikköjen toimintaedellytysten kannalta olennaisena, että virastouudistus ei lisää hallinto- ja tukipalveluihin liittyviä kustannuksia, vaan uudistuksen tavoitteet synergiaeduista toteutuvat.

Sivista näkee, että virastouudistuksen myötä sivistyshallinnon kokonaisuus on toiminnallisesti nykyistä järkevämmän kokoisissa yksiköissä sisältäen selkeämpiä kokonaisuuksia. Sivistan mielestä virastojen toiminta voi olla fuusioiden jälkeen yhteiskunnallisesti vaikuttavampaa, mikäli johtamisessa onnistutaan hyvin. Säästöistä huolimatta jatkossa virastoille tulisi turvata laadukkaan ja pitkäjänteisen toiminnan mahdollistavat resurssit.

Suomessa etsitään kiivaasti taloudellisen kasvun lähteitä. Virastouudistuksessa yhdistetään Taiteen edistämiskeskus ja Kansallinen audiovisuaalisen instituutti tehtävineen Kulttuurivirastoksi. Kulttuuriviraston nimi vastaisi Ruotsin ja Norjan vastaavien virastojen nimikkeitä. Sivista kiinnittää huomiota siihen, että kulttuuri- ja luovien alojen kehittämisessä todelliseksi Suomen kasvualaksi on paljon potentiaalia. Tämän potentiaalin hyödyntäminen edellyttäisi audiovisuaalisen ja elokuva-alan edistämisen yhdistämistä samaan yksikköön muun taide- ja kulttuurialan kanssa. Taide ja kulttuuri ovat nykypäivänä elinkeinoja ja suurin osa toimijoista on yksityisoikeudellisia toimijoita. Tätä silmällä pitäen ehdotamme, että Kulttuuriviraston tehtäviin kuuluisi paitsi taiteen ja kulttuurin, myös luovien alojen edistäminen.

Tuovinen Paula
Sivistysala ry